

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

ΤΟΥ JEAN-CHRISTOPHE ΤΟΥ ROMAIN ROLLAND

ΣΗΜΕΙΩΜΑ. Ὁ ποιητὴς Marcel Martinet θὰ ἐκδόσῃ, τὶς πρῶτες ἑβδομάδες τοῦ Φεβρουαρίου, μιὰ συλλογὴ ἀπὸ διαλεκτὰς σελίδες τοῦ Romain Rolland ὅπου, φωτίζοντας τὰ κομμάτια ποὺ παίρνει ἀπὸ τὰ διάφορα ἔργα τοῦ μεγάλου συγγραφέως, προτάσσει εἶδος εἰσαγωγῶν, ποὺ ὀδηγοῦν στὴν ἀναγνώριση, τὴν κατανόηση καὶ τὴν ἀγάπῃ τῶν διαλεκτῶν σελίδων. Τὸ βιβλίον τοῦ Martinet ἐπιγράφεται Pages Choiesies de Romain Rolland (1). Δὲν πρέπει ὅμως νὰ συγχισθῇ μὲ τὶς παρόμοιες στοιχειώδεις καὶ ἄψυχες ἀνθολογίαι ποὺ συρράπτονται γιὰ «ἐνδόξους» καὶ μὴ συγγραφεῖς. Τὸ βιβλίον τοῦ Martinet θὰ εἶναι (θὰ ἔφτανε νὰ γνωρίζῃ κανεὶς ποιὸς εἶναι ὁ Martinet γιὰ νὰ ξέρῃ τί θὰ εἶναι τὸ βιβλίον ποὺ θὰ φέρῃ τ' ὄνομά του, ἀλλὰ οἱ σελίδες ποὺ μεταφράζομε παρακάτω ἀποτελοῦν πρόχειρο πειστήριον) μιὰ κριτικὴ μελέτῃ τοῦ ἔργου τοῦ Rolland μὲνα πνεῦμα φιλοσοφικὸν ποὺ, ἀναλύοντας μὲ ἀπαρασάλευτῃ νηφαλιότητι, τὶς ἀρχάς, τὶς ἰδέαι, τὰ πρόσωπα καὶ τὴν δημιουργικὴ σύλληψη τοῦ συγγραφέως, θ' ἀποκαθιστᾷ τὰ ἔργα ἀξέριμα στὴν πραγματικὴ σημασίαν τους.

Οἱ σελίδες ποὺ μεταφράζομε μᾶς ἐστάλησαν ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν συγγραφέα τους, ποὺν ἀκόμα ἐκδοθῇ τὸ βιβλίον, ἀπὸ αἰσθημα αὐθόρητης φιλίας καὶ ἐπαινετῆς ἐπιθυμίας νὰ γνωρισθῇ πλατύτερα σ' ὅλον τὸν κόσμον ὁ R. Rolland ποὺ οἱ «Διαλεκτὰς Σελίδες» ἔχουν ὡς σκοπὸ νὰ μελετήσουν καὶ νὰ κάμουν ν' ἀγαπηθῇ.

Ποιὸς εἶναι ὁ Romain Rolland; Ἀμφιβάλλω ἂν ὅλοι οἱ ἀναγνώστες τῶν Γραμμάτων τὸν γνωρίζουν. Θὰ ἦταν ἀπαραίτητο λοιπὸν νὰ προταθοῦν δυὸ λόγια ποὺ, ἂν ὄχι τίποτε ἄλλο, νὰ δόσουν μερικὰς πληροφορίας γιὰ τὸν ἀνθρῶπον καὶ τὸ ἔργον του. Καὶ ὅμως μὲ ποῖον τρόπο νὰ συνοψίσω, σὲ μερικὰς φράσεις, ἕνα τόσο ἀπέραντον (πρὸ πάντων σὲ σημασίᾳ ἀλλὰ καὶ σὲ ποσῶ) ἔργον καὶ νὰ χαρακτηρίσω μιὰ τέτοια παγκόσμιον πᾶ μωρφῇ; Γι' αὐτὸ, παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὶς σελίδες τοῦ Martinet, ὅσοι δὲν γνωρίζουν τὸ Rolland, ἄς διαβάσουν τὰ ἔργα του καθὼς καὶ τὶς μελέτας τοῦ P.-J. Jouve: Romain Rolland vivant (2), τοῦ Stefan Zweig καί, ἂν τὸ βροῦν, ἕνα βιβλίον τοῦ Paul Seippel: Romain Rolland, l'homme et son œuvre, ἑξαντλημένον ἤδη, μοῦ φαίνεται.

Ὁ Romain Rolland, πνεῦμα ἀπέραντης πολυμάθειας, σωστὸς σοφὸς Πανεπιστημίου, πολὺγλωσσος, ἱστοριοδίφης, γνώστης βαθύς τῆς ἱστορίας ὅλων τῶν τεχνῶν, μουσικός, εἶναι πρὸ πάντων μεγάλος δημιουργός, ποιητὴς, τοῦ ὁποίου ἡ μάθησις καὶ ἡ γνώσις ἀφήκαν τὴ φλογισμένη καρδιά (ἴσως καὶ νὰ ἀνεβάλλαν μάλιστα σ' αὐτὸ) στὴν πρώτη τῆς δροσιά.

Ὁ Rolland, ἀπόφοιτος τῆς Ecole Normale, ἐπεδόθη στὴν ἱστορίαν τῶν τεχνῶν, καλλιτεχνότατος συγχρόνως μιὰ βαθειὰ κλίση του γιὰ τὴν μουσικὴν ποὺ τοῦ εἶναι, ἀπὸ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, τὸ «ἱερὸν δαιμόνιον».

Δημοσίευσεν στὴν ἀρχὴ ὡς διδακτορικὴ θέσις μιὰ μελέτῃ τῆς Ὀπερας ποὺν ἀπὸ τὸ Lully (3). Ἐπειτα, μεταξὺ τοῦ 1890 καὶ 1904 δημοσιεύει τὸ Θέατρον του, μὲγάλον ἡρωϊκὸν δραματολόγιον τοῦ ὁποίου ἥρωες εἶναι ὁ λαὸς τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως (4). Συγχρόνως ἀρχίζει τὶς μελέτας του γιὰ τοὺς

(1) Ἐκδόσεις Ollendorff, 2 τόμοι.

(2) Ἐκδόσεις Ollendorff, 1920.

(3) Les Origines du Théâtre Lyrique Moderne. Histoire de l'Opéra en Europe, avant Lully et Scarlatti (Thèse de doctorat) Fontemoing, 1895.

(4) Les Loups, Danton, le 14 Juillet, le Triomphe de La Raison, Aërt, Saint-Louis etc.

Μεγάλους Ἄνδρες: τὸ Μιχαὴλ Ἄγγελο, τὸ Χαϊντέλ, τὸν Μπεττόβεν, τελειώνοντας πολὺ πρὶ ἀργά μὲ τὸν Τολστόι. Ἀπὸ τὸ 1904 ἄρχισε τὴ διαδοχικῇ, ἀλλεπάλληλῃ δημοσίευσί ἑξά τεμόνων ποὺ ἀποτελοῦν τὸ μεγάλο του Ρομάντσο Jean-Christophe (1), μὴν ἄλλῃ Vie d'Homme Illustre. Ὁ τελευταῖος τόμος βγήκε τὸ 1912. Ἡ περίοδος αὐτῆ τῶν ὀκτώ χρόνων ποὺ εἶδε ν' ἀναδύονται στὸ φῶς τὰ ἑξά βιβλία τοῦ Jean-Christophe θὰ μείνῃ ἱστορικῇ μέσα στὴ νεώτερη εὐρωπαϊκῇ φιλολογίᾳ.

Ἀκριβῶς οἱ σελίδες τοῦ Martinet ποὺ δημοσιεύομε εἶναι ἡ «Εἰσαγωγή στὴν ἀνάγνωσι τοῦ Jean-Christophe».

Μὲ τὸ ἔργο του αὐτό, ὁ Ρολλάν ξεχώρισε μέσα σ' ὀλόκληρο τὸν κόσμο ὡς μεγαλόπνοος συγγραφεὺς. Καὶ φτάνει στὸ κατῶφλι τοῦ πολέμου μὲ μιὰ τέλεια ἀνατολὴ δόξας. Ὁ πόλεμος ἐμελλε νὰ τὸν ὑψώσῃ σὲ μεγάλη ἠθικὴ μορφή, σὲ ἐστίαδα ἀπαρβίαστη τοῦ πνεύματος. Ὁ Ρομάν Ρολλάν, ὅταν τὸ Ἐνστικτο τοῦ Ζῶου ἐκίνησε τὴν Εὐρώπῃ καὶ αὐτὴ κυλίσθημε μέσα στὸν πόλεμο τῆς ἀδελφοκτονίας, παρέμεινε στὴν Ἑλβετία, ἡρωϊκὸς ἀγωνιστὴς τοῦ πνεύματος, μὲ τὴν καρδιὰ ἐσχισμένη, ματωμένη ἀπὸ τὶς πρὸ σκληρὰ ἀντίθετες ὁρμές, ζώντας ὁ ἴδιος, ὅσο κανεὶς ἀρεμάνιος ἀθλητῆς τοῦ πολέμου, τὸ μεγάλο δράμα τοῦ κόσμου καὶ φτάνοντας νὰ ἐλευθερώσῃ τὴ σέφη του καὶ, μαζί τῆς, τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα, ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἄγρια συμπλοκὴ τῶν λαῶν.

Στὴ διάρκειά τοῦ πολέμου, δημοσίευσσε σειρὰ ἄρθρων (2) ἀπελπισμένη κραυγῇ ποὺ ἀγωνίζονταν νὰ περισώσῃ τὴ συνείδησι τῶν ἀνθρώπων γὰ τὴν ἀλληλεγγύῃ ποὺ τοὺς συνδέει καὶ τὴν ὁποῖαν ὁ πόλεμος συντρίβοντας, κατέστρεφε τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος. Μιὰ μεγαλόπρεπῃ ἔκκλησις ποὺ ὑπενηθίμυε στοὺς ἀνθρώπους, σὰν ὕστατο τραγικὸ κίνημα ἄσμα, τὴν ἀγάπῃ, τὴ δικαιοσύνῃ καὶ τὴν ἱερότητα τοῦ πνεύματος, κοινῶν ἀγαθῶν τῆς ἀνθρωπότητος. Δὲν ἀκοῦσθηκε. Ἀπὸ παντοῦ ἔφτανε ἡ ἠγὼ τῶν ἰδανικῶν ποὺ ἐσωρῶζονταν. Νικημένος ἀπὸ τὴν ἀπάρησι τῶν ἀνθρώπων, ἐξακολούθησε τὸν ἀγῶνα του, δημοσιεύοντας ἄρθρα καὶ μελέτες, ἐρευνώντας παντοῦ μέσα στὴν παγκόσμια νύκτα, μὲ τὸ λύγγο τῆς ἐλευθερίας του, τὸ ἀργὸ ζῦπνημα τῶν συνειδησέων. Σιγά-σιγά ἀπ' ὅλον τὸν κόσμο διευσθύνθησαν πρὸς τὸ καταρῦγγο του ὅλες οἱ κορυφές ἐλπίδες τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἢ παρέμειναν πιστοὶ στὴν ἀνθρωπότητα ἢ ζῦπνησαν πιά. Ὁ Ρολλάν ἔγινε τότε τὸ πνευματικὸ κέντρο τοῦ κόσμου, ὁ ἐξομολογητὴς τῶν ἐλευθέρων πνευμάτων καὶ ἐκείνων ποὺ ἐτόνεσαν. Συγχρόνως, βρισζοντας τὴν ἀναγκαῖα γαλήνη, ἐσῆνθε νέα ἔργα.

Μόλις σταμάτησε ὁ πόλεμος στὴ Δύση, ἐξέδωκε (Φεβρουάριος 1919) ἕνα ρομάντσο, ἔτοιμο σὺν τυπογραφεῖο ἀπὸ τὸν Ἰούλιο τοῦ 1914. Εἶναι τὸ δαγρωμένο γέλιο καὶ ἡ γυμώδης, ἐλεύθερη καὶ τραγουδιατικὴ ἐξομολόγησις ἑνὸς παιδοῦ γνωστοῦ τῆς γλυκίστης ζωῆς, ὁ Colas Brugnon (3). Ἐνα ἡ δύο μῆνες κατόπι, τὸ καινερὸ μαστίγι τῆς Liluli (4). Τὸ 1920, ἕνα τραφερὸ εἰδύλλιο μέσα στὸ καινὶ τοῦ πολέμου, Pierre et Luce (5) καὶ τέλος (ὡς τὴν ὥρα) ὁ μεγάλος καὶ τραγικὸς Clerambault (6). Ὁ καλλιτέχνης, ὁ διανοητικὸς, ὁ συνεπαρμένος ἀπὸ τὸ πρὶ γενναϊόδορα ἰδανικὰ, πέφτει μέσα στὸ βοῦρο τῆς φιλοπόλεμης ἰδεολογίας ὅπου ὅλοι οἱ φιλολογικοὶ βάρταχοι ἐξόαζαν πρὸς τὴν νεολαία τῆς Εὐρώπης, νὰ πᾶν νὰ σιοτωθῇ, ἐνὸ ἐκείνοι, βάρταχοι, ἐξόαζαν. Τὸν χιτᾶ ἡ μοῖρα, σιοτόνοντας τὸ γυῖο του. Συνέχεται. Ρωτᾷ τὸν ξαντὸ του Ἐρμενᾶ. Προμᾶζει ἀπὸ τὶς μαζρινές ἀκόμα ἀνταγῆεις τῆς ἀλήθειας. Τοῦ ἀποκαλύπτει τὸ τέλος. Τὴν ἀκολουθεῖ. Φονάζει τὸν πόνο του πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς συμπολίτες του. Τολμᾷ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν καταραμένη θεά, τὴν Εἰρήνην. Οἱ ἀνθρώποι τὸν ἀποκαλοῦν βλάστημο, ὕβριστή. Τὸν περιφρονοῦν, ἔπειτα τὸν προσηλαζίζουν, τὸν ραρίζουν καὶ, τέλος, βρισζεται ἕνα χέρι δολοφόνου καὶ τὸν σιοτάνει.

(1) Ἐκδοσις Ollendorff, ἄρχει, Cahiers de la Quinzaine.

(2) Τὰ ἄρθρα αὐτὰ δημοσιεύθησαν στὸ Journal de Genève ἀπὸ τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1914 ἕως τὸν Αὐγούστο τοῦ 1915. Τὸν ἴδιο χρόνο βγήσαν σὲ βιβλίον μὲ τὸν τίτλον: Au-dessus de la mêlée, ἐκδοσις Ollendorff. Τὰ ἄρθρα τοῦ 1916, 17, 18 καὶ 19 δημοσιεύθησαν σὲ διαφόρα περιοδικὰ τῆς Ἑλβετίας καὶ βγήσαν σὲ βιβλίον πᾶσις μὲ τὸν τίτλον: Précurseurs, ἐκδοσις Humanité.

(3) Ἐκδοσις Ollendorff.

(4) Edition du Sablier, Genève.

(5) Ἐκδοσις Ollendorff.

Σελίδες νηφάλιες, άνίλεες, πού άγκαλιάζουν όχι μόνο τήν αλήθεια τής σήμερον, αλλά και τής χθές και τής αύριον. Τό πνεύμα, άπόλυτος κύριος, μιλά μόλο τό φώς του, σάν ήλιος πού μεσουρανει. Έτρούμαξε, από τους άναγνώστες του βιβλίου, ός και τους πιό δυνατούς.

Σήμερα, ό R. Rolland, στήν ώριμη πιά ήλικία του (55 ετών), περιστοιχίζεται από τό θαυμασιό όλων εξείνων πού, τόσο στή Γαλλία όσο και μέσα στον κόσμο, πιστεύουν ότι ή μεγάλη άποστολή τών ανθρώπων σήμερα είναι νά χτίσουν επάνω στή γή τήν κοινή κατοικία όλων τών λαών. Κι ενώ, θρημμένοι από τά διδάγματα του διδασκάλου, οι μαθηταί γεμίζουν από τόν πιό άσυγγέμιστο ένθουσιασμό, εξείνος, μόνος, άτομο, σέ άκατάπαυστη πάλη μέ τόν έαυτό του, βασιτεύει στήν πίστη, μέ τό νά τήν πραγματοποιή νικηφόρα, σέ κάθε στιγμή, έναντίον τής άμφιβολίας, ζηλότυπος τής άνεξαρτησίας του, άχόρτατος έραστής τής έλευθερίας.

Μ. ΠΕΡΙΔΗΣ.

Οι δέκα τόμοι του Jean-Christophe έξεδόθησαν, στήν άρχή, σέ 17 φυλλάδια του περιοδικού «Cahiers de la Quinzaine» μεταξύ του Φεβρουαρίου 1904 και του Οκτωβρίου 1912. Τό άπέραντο αυτό ρομάντσο είναι γεμάτο από τήν ιστορία τής ζωής ενός ανθρώπου, άρχίζοντας από τή γέννησή του και φθάνοντας μέχρι τών γηραιών του και του θανάτου του· ό άνθρωπος είναι γερμανός μουσικός πού ή μοίρα του τόν κάνει νά περιδιαβάζη διά μέσον τής χώρας του και τής Γαλλίας, και τής Έλβετίας, και τής Ιταλίας· παλεύει έναντίον του έαυτού του και έναντίον τών έξωτερικών έμποδίων, ζει μίαν ύπαρξη πολυζήνητη και φουντωμένη, γεμάτη από πάθη, θεάματα και στοχασμούς.

Γι' αυτό, δύο άπόψεις του έργου: ιστορία ενός άτομου, διήγησις και σκέψις, τής ζωής του Jean Christophe—πίνακας μιás εποχής τής δυτικής σκέψις, εποχής τήν όποίαν ό συγγραφέας, παρατηρώντας μάλλον μέσα στήν γνήχη του παρά στίς έξωτερικές εκδηλώσεις της, δέν άναγκάσθηκε νά παρακολουθήσει έως τα όρια τής ζωής του ήρωος του, αλλά τήν έσυγγέντωσε μέσα στα είκοσι ή τριάντα προπολεμικά χρόνια. Δύο άπόψεις ενός μόνου όντος· ό άνθρωπος ζει,—ή παγκόσμια ζωή τόν περιτρυνρίζει και εκείνος ένώνεται μ'αυτήν. Μάς κάνει δυνατή έντύπωση πρώτα τό τολμηρό μεγαλειό, ό πλούτος και ή ευσυνειδησία του έργου· ό συγγραφέας δέν ζητά νά ξεγελάση τήν πραγματικότητα, τήν αντιμετώπιζει όλόκληρη. Φυσικά έρχονται στο νού, μπροστά σ' ένα τέτοιο έργο, τά όνόματα μερικών συγγραφέων μέ τίς πλατειές και συστηματικές δημιουργίες τους. Ο Μπαλζάζ, ό Ουγκώ τών Αθλίων, ό Ζολά, ό Τολστόυ του Πολέμου και τής Ειρήνης...—ή άνάμνησις αυτή μ'ην έχοντας άλλην έννοια παρά νά σημειώσει τό πλάτος τής συγγραφικής συλλήψεως.

Για νά φέρη στο τέρας του ένα έργο τέτοιας δυνάμεως, και νά κρατήσει έως εκεί τή θερμή πνοή τής ζωής, έπροσε ο συγγραφέας νά τό άγκαλίση μέ μιá ματιά όλόκληρη. Τήν ένότητα τής συλλήψεως δέν θά παύσομε νά τήν αισθανόμεθα ακολουθώντας διαδοχικά τή σειρά τών βιβλίων και γνωρίζομε από άλλες πηγές ότι τό έργο, αν δέν πήδηξε άνόσπλο από τή σκέψη του συγγραφέως, όμως ό σπόρος του έθρέφετο μέσα της από χρόνια, ούτως ώστε τά κατοπινα έπεισόδια έπαραστάθηζαν συγχρόνως μέσα στο πνεύμα του, και ότι ό άνθρωπος και τό έργο υπήρξαν γ' αυτόν ένα όν πραγματικά ζωντανό του όποιον έθεάτο τή διάκριση μέ μιá δυνατή ματιά. Ο Jean-Christophe δημο-